

Booltink: vergeten monument van sloop gered

Het Booltinkcomplex in Keijenborg (gem. Hengelo – Gld.) is gered van de sloop. Het uit 1752 daterende hoofdgebouw wordt gerestaureerd, terwijl op de plaats van de aanliggende schuren twee nieuwbouw-woningen zullen verrijzen in 'aangepaste stijl'.

Booltink is letterlijk onder de slopershamer vandaan gehaald. Het raadsbesluit tot afbraak was reeds genomen en iedereen had zich al met de bulldozer verzoend toen een laatste reddingspoging nog succes bracht. Dat gebeurde allemaal in de maanden mei en juni. Enkele weken nadat de Hengelose gemeenteraad instemde met de sloopvoornemens voor het tot een ruïne vervallen Booltinkcomplex kwam de raad opnieuw bijeen. Dit keer om de verkoop met restauratieplicht goed te keuren aan het Doetinchemse bouwbedrijf EBU: de enige van een serie adspirantkopers die niet voortijdig afhaakte. Voor het behoud van het 'Erve Booltink', ook wel 'Huize Booltink' genoemd, is vier jaar lang actie gevoerd door een reeks personen en instanties, waartoe ook Bond Heemschut en ondergetekende behoren. (zie hiervoor de Heemschut-nummers sept. 1980/nr.: 9, april/mei 1981/nr.: 4-5 en febr. 1982/nr.: 2).

ONDERSCHAT

Het historische belang van Booltink is in vroeger jaren altijd onderschat geweest. Het complex moet dan ook op de monumentenlijst *vergeefs* worden gezocht. 'Booltink was Booltink' en verder keek niemand er naar

Plaatje uit grootmoeders tijd: café-boerderij Kl. (Karel) Booltink rond de eeuwwisseling.

om, ondanks interessante aanknopingspunten in de plaatselijke verhalenvorming over een havezathe en het nog steeds niet thuis te brengen geslacht Van de Keijenborg of Keijenborg.

Pas in de actiejaren kwam het besef boven dat het hier gaat om een object met een interessante bouwgeschiedenis, die aanwijsbaar teruggaat tot 1752. Bepaalde delen zijn zelfs 16de-eeuws. De huidige naam is afgeleid van de familie die er midden-19de-eeuw kwam wonen en het tot mei 1976 in gebruik had als boerderij annex café met grutterswinkel. Sinds december 1978 is Booltink eigendom van de gemeente Hengelo – Gld.

Het complex is schilderachtig gelegen op een flauwe hoogte in het hart van het dorp Keijenborg. Aan de achterzijde zijn weilanden, aan de voorzijde gaat het gedeeltelijk schuil achter twee fors uitdijende linden. Aan de overkant van de straat staat een massief gebouwde parochiekerk, die aan St. Jan is gewijd.

Bouwkundig gaat het bij Booltink om een witgepleisterd rechthoekig hoofdgebouw, met aanbouwsels ter linker- en rechterzijde. Dat hoofdgebouw is in de 16de eeuw in een eikehouten vakwerkconstructie opgetrokken op een stenen voet, zo blijkt uit een opmeting in 1980 verricht door Klaas Boeder (van de Gelderse Monumenten Commissie) en architect Wim Ros uit Maartensdijk. Blijkens de muurankers is dit gebouw in 1752 ver-

steend. Het hoofdgebouw wordt aan de rechterzijde ontsierd door een in 1952 aangebouwde serre, die bij de restauratie gelukkig verdwijnt. Interessant is nog een in de serremuur aangebrachte gevelsteen met het jaartal 1537, die vermoedelijk authentiek is, maar in elk geval niet afkomstig kan zijn uit het huidige hoofdgebouw. Als de restauratie, onder leiding van de Hengelose architect Heijink, volgens plan verloopt krijgt die steen een plaatsje naast de entree.

ERFGOED

Booltink is het historisch erfgoed van Keijenborg. Zonder Booltink zou dit Oostgelders kerkdorp, aan de oude weg van Zutphen naar Doetinchem, nooit geweest zijn wat het nu is: een katholieke enclave van ruim 1100 inwoners in een overwegend protestantse omgeving.

Volgens de overlevering heeft de kelder van het huidige hoofdgebouw of van een aangrenzende, inmiddels verdwenen 'sterkte' in de 17de eeuw dienst gedaan als schuilkerk voor de uitoefening van de katholieke eredienst. De 'sterkte' zou een verklaring kunnen zijn voor de steeds weer opduikende verhalen over een havezathe en 'ridders' die optraden als beschermheer voor de katholieken die hun geloof niet openlijk mochten belijden. Of die 'ridders' als voorvaderen moeten worden beschouwd van het Zeeuwse geslacht Steengracht van Oostcapelle, dat Booltink omstreeks 1830 in bezit had, is onbekend. Een daartoe strekkend onderzoek is de moeite van het overwegen waard.

Omstreeks 1710, toen in de Republiek sprake was van meer godsdienstvrijheid, had Booltink zelf in elk geval geen religieuze functie meer. De parochie kreeg toen een schuurkerk, die gestaan heeft op de plaats van het schip van de huidige St. Janskerk. In 1785 is deze schuurkerk, blijkens een verbouwingsplan in het Rijksarchief in Arnhem, belangrijk uitgebreid. In 1843 komt er tussen Booltink en de schuurkerk een Waterstaatskerk, die in 1930 vervangen wordt door het huidige kerkgebouw.

COMPROMIS

De redding van Booltink was behalve een dubbeltje op zijn kant ook een compromis. De aanleunende schuren, waaronder een door zijn gebinten zeer waardevol gedeelte, kunnen niet behouden blijven. In verband met een servituut dient de woningbouw, waaruit een deel van de restauratie bekostigd moet worden, zich te voltrekken binnen het huidige bebouwde gedeelte. Een andere, voor de aannemer interessante oplossing was er niet.

Van kiezen is dus geen sprake geweest. Het was of het 'compromis' of 'de sloop' van het hele complex. Pleister op de wonde is dat de gemeente Hengelo heeft bedongen dat de twee nieuwbouw-woningen in 'aangepaste' stijl worden opgetrokken. In het te restaure-

Booltink anno 1983: bijkans een ruïne. De aangebouwde schuur links kon, uit financiële overwegingen, in het restauratieplan niet gehandhaafd blijven.

ren hoofdgebouw zullen ook twee woningen komen. De gemeente Hengelo wil de omgeving 'passend' aankleden. Er moet een rijk in het groen gestoken dorpsbrink ontstaan,

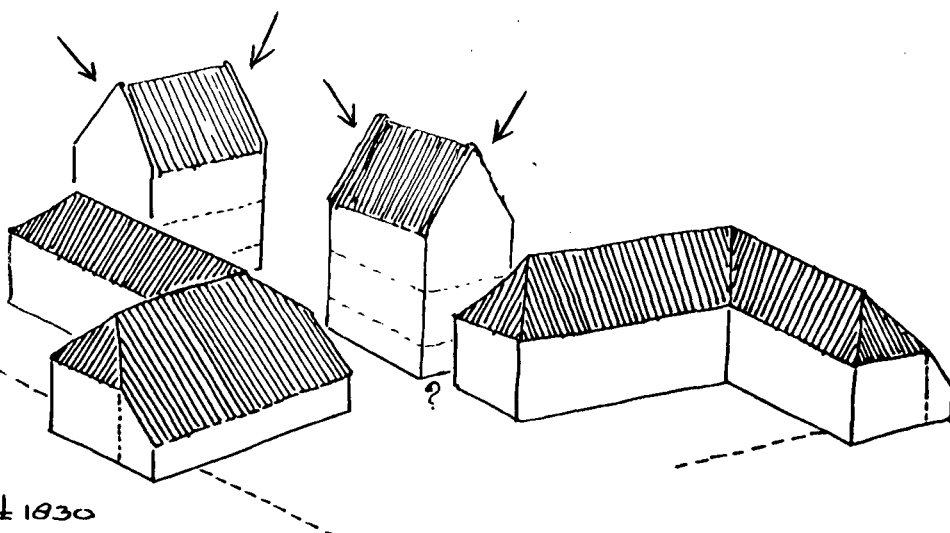
met kinderkopjes, oude lantaarns en zitbanken. Te hopen valt dat die 'aankleding' gecombineerd kan worden met een archeologisch onderzoek van het voorterrein, waar onder de huidige asfaltlaag misschien de restanten zitten van de bierputten van de brouwerij uit het verpondingsregister van 1656. Bij het laatste onderzoek, najaar 1979, is op de verkeerde plaats gegraven.

R.L.

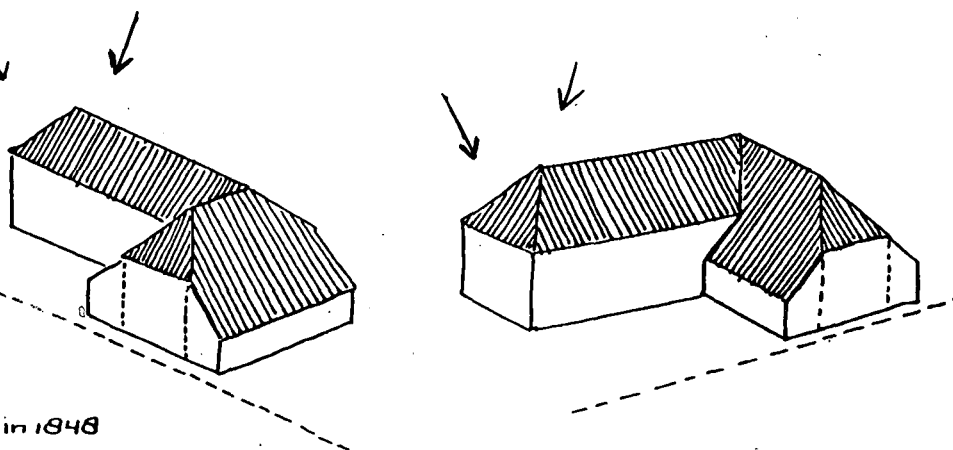

De historisch onbewezen ridder Berend van de Keyenburg. Muurschildering in de tegenover het Booltinkcomplex gelegen St. Janskerk. Jaartallen en gebouw-afbeeldingen corresponderen met de ingebruikname van de elkaar opvolgende kerken.

Foto's: Henk Westerveld, Aalten.

± 1830

in 1848

Tot slot nog even dit: de redding van Booltink was niet mogelijk geweest zonder de onuitputtelijke inzet van de heren Mooibroek en Boeder (van de Gelderse Monumenten Commissie), architect Wim Ros, Henk Krosenbrink (directeur Staring instituut), de burgemeesters De Boer (van Hengelo) en Hopperus Buma (van Warnsveld), Jac. Trijsburg (directeur Gelders Oudheidkundig Contact), jhr. ir. A. L. van den Brandeler (bekend van de reddingsactie 'oude stationnetjes'), de heer J. van der Haagen (van de Bond Heemschut) en – last but not least – directeur Dick Ebbers van aannemersbedrijf EBU/Doetinchem.

Documentatie: Eindrapport Werkgroep Booltink (jan. 1980), Rapport Gelderse Monumenten Commissie (juli 1980), Bouwkundig rapport architect Ros (juli 1980), Rapport SHOB, Rijksarchief Utrecht (collectie Rijsenburg, voorl. nr. 646 en 779, corr. Krosenbrink/mevr. drs. C. C. de Gloppe-Zuiderland), Rijksarchief Arnhem (bouwrollen uitbreiding en vernieuwing schuurkerk Keyenburg 1784), 'Hengelo Gelderland Duizend Jaar' (F. Schreuder/Walburg Pers), 'Achterhoek en Liemers' (Henk Krosenbrink, Zomer en Keuning), gemeente-archief Hengelo, Verslag gesprek Rob Lureman met Bertha en Wim Booltink op 8 nov. 1979, ansichtkaarten notaris Van Hengel te Hengelo – Gld., historisch archief dagblad De Gelderlander/Doetinchem, persoonlijk archief R. E. Lureman, archief Staring-instituut, div. artikelen De Gelderlander, Graafschapbode, Gelders Overijsselsche Courant, 'Booltink: vergeten monument bijna gesloopt' (Contactbericht, Lureman/Trijsburg).